

7. Симоненко Т. Професійна комунікативна компетенція вчителя-словесника / Т. Симоненко // Рідна школа. – 2004. – № 9. – С 12 -16.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тітова Світлана Віталіївна - аспірантка ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», кафедра педагогіки.

Надійшла до друку 15.09.2013 р.

УДК 37.017.4:37.018.54

Ніна Товкун

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ В ПОЗАШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розкриті особливості системи національного виховання на сучасному етапі розвитку освіти, що зумовлюється відродженням коренів нашої національної минушини: історії, державних традицій, духовності. У процесі виховання особистість має не лише засвоювати національну культуру, а вона повинна стати її носієм, адже через національну культуру людина репрезентує себе світові. Педагогічними працівниками Переяслав-Хмельницького міського БХТДЮМ розроблено та представлено проект з національного виховання «Музейний край мого дитинства», використовуючи можливості музеїв та духовної спадщини міста. Основною метою якого є виховання гуртківців на історії, народних та релігійних традиціях, звичаях, фольклорних джерелах свого народу, рідного краю, національної культури як української, так і тих народів, які проживають у нашому місті.

Представлена програма роботи за проектом передбачає забезпечення комплексу заходів, спрямованих на глибоке вивчення історії свого краю, пам'яток історії культури та природи, коріння свого роду, пісенно-поетичної спадщини, традицій, обрядів, звичаїв, вірувань, народних ремесел свого краю. У статті представлена велика різноманітність підходів та засобів національного виховання, які можуть бути використані і мають стати частиною педагогіки сьогодення. Позашкільні заклади здатні бути джерелом, з якого дитина зможе черпати допомогу для національного самовизначення. Організація роботи за проектом – один із сучасних ефективних засобів в цьому напрямку виховання.

Ключові слова: національне виховання, позашкільний навчальний заклад, гуртківці, педагоги.

В статье раскрыты особенности системы национального воспитания на современном этапе развития образования, что обусловлено возрождением корней нашей национальной пришлое. В процессе воспитания личность умеет не только усваивать национальную культуру, но и должна стать ее носителем, ведь через национальную культуру человек представляет себя миру. Педагогическими работниками Переяслав - Хмельницкого городского БХТДЮМ разработан и представлен проект по национальному воспитанию «Музейный край моего детства», используя возможности музеев и духовного наследия города. Основной целью которого является воспитание кружковцев на истории, народных и религиозных традициях, обычаях, фольклорных источниках своего народа, родного края, национальной культуры как украинского, так и народов, проживающих в нашем городе.

Представленная программа работы по проекту предусматривает обеспечение комплекса мероприятий, направленных на глубокое изучение истории своего края, памятников истории культуры и природы, корней своего рода, песенно - поэтического наследия, традиций, обрядов, обычаев, верований, народных ремесел своего края. В статье представлено большое разнообразие подходов и средств национального воспитания, которые могут быть использованы и должны стать частью педагогики настоящего.

Внешкольные учреждения способны быть источником, из которого ребенок сможет черпать помощь для национального самоопределения. Организация работы по проекту - один из современных эффективных средств в этом направлении воспитания.

Ключевые слова: национальное воспитание, внешкольное учебное заведение, кружковцы, педагоги.

The article reveals the features of the system of national education at the present stage of development of education, due to the revival of our national aboriginal roots. In the process of education a person can not only absorb the national culture, but it should be a carrier, because the people through national culture represents itself to the world. Teaching staff Pereyaslav - Khmelnytsky city BHTDYUM developed and submitted to a national education project «Museum edge of my childhood», taking advantage of museums and spiritual heritage of the city. Whose main purpose is to educate the circle members on the history, folk and religious traditions, customs, folklore sources of his people, his native land, as the Ukrainian national culture, and the people living in our city. Presented the program of work on the draft provides for a set of measures aimed at a deep study of the history of their region, historical monuments of culture and nature, roots kind of song - the poetic heritage, traditions, rituals, customs, beliefs, folk crafts of the area. The article presents a great variety of approaches and tools for national education, which can be used and should be part of the pedagogy. Extracurricular institutions can be a source from which the child will be able to draw support for national self-determination. Organization of work on the project - one of the modern effective means of education in this direction.

Key words: national education, non-formal educational institution, Members of the circle, and teachers.

Постановка проблеми. Стрижнем усієї системи виховання в Україні є національна ідея, яка відіграє роль об'єднуючого, консолідуючого фактора у суспільному розвитку, спрямованого на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави. Національний характер виховання полягає у формуванні молоді людини як громадянина України незалежно від її етнічної приналежності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі над проблемою українського національного виховання працюють як педагоги-теоретики, так і педагоги-практики. Серед них: А.Богущ, Н.Лисенко, Н.Рогальська, Є.Сявков, Н.Калита, В.Харченко, В.Пікінер.

Мета написання статті – розкрити стан національного виховання в системі позашкільного навчального закладу на сучасному етапі його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Особливості сучасної системи національного виховання у нашій країні зумовлюється відродженням коренів національної минушини: історії, державних традицій, духовності. У процесі виховання особистість має не лише засвоювати національну культуру, а вона повинна стати її носієм, адже через національну культуру людина репрезентує себе світові.

Позашкільна робота може бути тим джерелом, з якого дитина найбільше черпатиме допомогу для національного самовизначення. Вона дає можливість гармонійно поєднати усі напрямки виховання: національно-патріотичне, родинно-сімейне виховання, духовно-моральне, екологічне, художньо-естетичне, трудове в цікавих спільних з дорослими справах. Це і залучення дітей до участі в народних святах, обрядах, до світу знань через народні казки,

легенди, пісні, прислів'я, приказки, загадки, а також створення сприятливої трудової атмосфери в сім'ї і в позашкільному закладі; формування морально-етичних цінностей дитини з позицій добра, краси, справедливості, доброчесності, честі, людяності шляхом проведення акцій, зустрічей, вечорів пам'яті. Також це і реалізація творчого потенціалу особистості та прилучення до історико-культурних традицій народу в процесі виготовлення виробів в стилі народних ремесел, вивчення народних пісень танців, колядок та щедрівок, народних ігор та забав.

Позашкільний заклад має бути державно-громадським навчальним закладом, який організовує свою діяльність на ґрунті національної культури і національних традицій, а зміст та форми роботи повинні відповідати національно-культурним потребам України, її становленню та розвитку як суверенної держави.

Національне виховання в позашкільних навчальних закладах може здійснюватись за таких умов:

- спрямування змісту виховання на формування відповідних ціннісних ставлень;
- застосування інновацій;
- запровадження методів та форм активно-творчої діяльності вихованців;
- удосконалення управління процесом національно-патріотичного виховання [3, с. 58].

Національне виховання у позашкільному закладі слід організовувати на основі особистісно орієнтованого підходу до навчальної діяльності, що передбачає:

- створення умов для виникнення пізнавальної потреби у вихованців та їх самовизначення в активно-творчій національно-патріотичній діяльності;
- визначення мети практичної роботи за допомогою використання відомих правил навчальної діяльності та пошуку нового у відповідній галузі знань і конкретизації навчально-виховних цілей;
- відкриття нового знання за допомогою педагогічних прийомів і засобів навчання на основі виховуючої функції ціннісно-орієнтаційної діяльності;
- самостійна практична робота у формі комунікативної взаємодії та визначення нових її способів при розв'язанні поставленої проблемної ситуації у таких формах, як мистецтво, література, мова, історія, народна етика, побут та інші на основі корекції зворотного зв'язку;
- формулювання висновку про можливість використання результатів роботи в національно-патріотичній діяльності та визначення цілей наступної навчально-пізнавальної діяльності [4, с. 148].

Усі зміни в позашкільному навчальному закладі ведуть до перетворення мети національно-патріотичного виховання у комплекс нових завдань, форм і методів впливу на формування у вихованців соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, розвитку духовності, моралі, художньо-естетичної, правової, трудової та екологічної культури.

Національна система виховання - це історично обумовлена і створена самим народом система ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв та інших форм соціальної практики, спрямованої на організацію життєдіяльності підростаючих поколінь, виховання їх у дусі природно-історичного розвитку матеріальної і духовної культури нації.

Таким чином, національне виховання – це передусім виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу, в основі якого - його традиції, звичаї, обряди, ритуали, свята.

Свято – це джерело буття людини, виразник важливих і цікавих сторін її життя. Цей визнаний феномен культури заслуговують на увагу в практиці позашкілля передусім тому, що покликаний організовувати вільний від навчання час. Свята викликають особливий психологічний настрій, впливаючи на почуття. Отже, за своєю природою свята, ритуали і обряди виконують важливу роль чинників формування морально-естетичних почуттів, смаків, відносин у людей. Звичаї, обряди, ритуали, свята можуть сприйматися як форми традицій. Вони органічно поєднують у собі духовний зміст традицій: усну народну творчість, зокрема

інструментальну музику народну пісню, національну хореографію, моральні норми, правила, проповіді, заповіді, заклинання тощо. Таким чином, залучаючи дітей до краєзнавчої роботи проведення народознавчих пошуків, участі в народних ритуалах і обрядах і святах, педагог організовує їх виховання на національно-культурних традиціях.

На національних засадах народу будуються трудові, морально-побутові та художньо-естетичні традиції кожного навчально-виховного закладу.

Трудові моральні цінності завжди складали підґрунтя національної культури. Серед них національні моральні норми, вічні народні категорії совісті, праці, любові гуманності, милосердя, поваги, вдячності тощо, до них ми сьогодні прагнемо їх сьогодні критично оцінюємо і пересвідчуємося в їх вічності.

Основними осередками трудового виховання були і є сім'я, школа, позакласні та позашкільні навчальні заклади, вся громада.

Виховання любові і поваги до праці означає виховання свідомого ставлення до неї, особистісного і громадянського обов'язку перед Батьківщиною

Важливим шляхом реформування системи національного виховання в позашкільній освіті є використання виховного потенціалу народної педагогіки і, разом з тим, впровадження нових форм і методів, які б реалізували мету національного виховання, а саме: набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді незалежно від національної належності особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової культури.

У народній педагогіці сформувалися три форми організації виховного процесу:

- індивідуальна – раннє родинне виховання;
- групова – включення дітей та молоді у спілкування з дорослими чи однолітками;
- фронтальна передбачає участь у народних обрядах, святах.

Методи, що їх використовує народ у процесі виховання, і є актуальними і зараз:

1. Методи формування свідомості (розповідь, бесіда, пояснення, роз'яснення, порада, наставляння, дискусія).

2. Методи формування життєвого досвіду (уклад життя та діяльність дітей; вправи; участь у праці та відпочинку; виконання різноманітних доручень; народні ігри та забави, дотримання режиму здорового способу життя).

3. Методи стимулювання (громадська думка; заохочення, навіювання заборона, застереження, покарання)

4. Методи самовиховання (самооцінка позитивних і негативних рис характеру; самозобов'язання виховувати в собі позитивні риси характеру, самонавіювання того, чого вихованець хоче досягти; самоконтроль; самопокарання).

В позашкільних закладах ефективними є наступні види роботи:

- організація фольклорних та етнографічних експедицій по історичних місцях, до майстерень художників, народних умільців;
- проведення календарних і родинних свят, обрядів, вечорів, вечорниць, ярмарків;
- залучення вихованців до активної участі у збереженні святих свого народу, пам'яток історії та культури, його природи;
- зустрічі з представниками старших поколінь;
- організація гурткової роботи з ознайомлення із народно-прикладним мистецтвом, фольклором, народними інструментами;
- використання народної гри як важливого фактору виховного впливу.

Досвід свідчить, що такі форми роботи викликають емоційну піднесеність, спонукають до роздумів. Тільки в постійному спілкуванні з духовною спадщиною народу формується глибоке осмислення зв'язку історії з нашим сьогоденням, відбувається становлення гармонійної гуманної і відповідальної особистості.

Разом з цим необхідно поєднання у навчально-виховному процесі традиційних та інноваційних форм, методів і засобів розвитку особистості, зміст яких пов'язаний із вихованням національної самосвідомості вихованців (індивідуальні навчально-виховні маршрути, виставки батьківських робіт, майстер-класи батьків, залучення вихованців до дослідницької роботи, диспути, квести, змагання, години спілкування, тренінги, проекти, анкети думок, колажі пошукові ігри, художні галереї та ін.), застосування яких вимагає організації міжособистісного інтерактивного спілкування в різних видах соціально-значущої діяльності.

З урахуванням викладеного, вважаю, що основними шляхами вдосконалення національного виховання в сучасному позашкільному закладі повинні стати:

- реформування змісту виховання, наповнення його культурно-історичними надбаннями української нації, корінних народів і національних меншин;
- упровадження нових підходів, виховних систем, форм і методів виховання, які відповідали би потребам розвитку особистості, сприяли розкриттю її талантів, духовно-емоційних, розумових і фізичних здібностей;
- розроблення теоретико-методологічних аспектів національної системи виховання з урахуванням вітчизняного й зарубіжного досвіду;
- об'єднання зусиль державних і громадських інституцій, зокрема національно-культурних, у вихованні дітей, сприяння діяльності дитячих та юнацьких організацій;
- організація національного виховання в як важливої ланки виховного процесу та забезпечення педагогічного всеобучу батьків;
- активний обмін надбаннями духовної культури між усіма народами України;
- широке використання в навчально-виховному процесі творів літератури та мистецтва авторів усіх національностей України;
- доповнення змісту роботи гуртків декоративно-ужиткового напрямку вивченням традиційних ремесел, гуртків вокального та хореографічного напрямку вивченням музично-танцювального матеріалу народів України [5, с.84].

Висновки. Національне виховання молоді дасть добрий поступ в майбутнє для формування нової молоді еліти з високим рівнем моралі та національної свідомості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. - 24 квітня-1 травня. - С.2-4.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.П. Волкова. – К.: Академія, 2001. – 576 с.
3. Любар О.О. Історія української педагогіки / За ред. дійсного члена АПН України М.Г. Стельмаховича / О.О. Любар, М.Г.Стельмахович, Д.Т. Федоренко. – К.: ІЗМН МО України, 1998. – 356 с.
4. Практична педагогіка виховання. Посібник з теорії та методики виховання / Упорядник – Г.І. Іванюк; За ред. М.Ю. Красовицького. – Київ-Івано-Франківськ: Плай, 2000. – 220 с.
5. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навч.- метод. посібник /Під ред. В.М. Доній. – К., 1996. – 315 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Товкун Н

Надійшла до друку 11.11.2013 р.